

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้กับคุณธรรมที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)" นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้และวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้กับคุณธรรมที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้แบ่งการดำเนินงานออกเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล
2. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ มีจำนวน 388 เรื่อง ได้มาจากแหล่งข้อมูล 2 แหล่ง คือ

1. แหล่งปฐมภูมิ (Primary source) ได้แก่ชาวบ้านที่มีความสามารถในการเล่านิทานพื้นบ้าน และเป็นผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อโดยเจ้าหน้าที่ของศูนย์วัฒนธรรมแต่ละจังหวัดในภาคอีสานตอนใต้ 7 จังหวัด ๆ ละ 3 คน รวมผู้เล่านิทานทั้งหมด 21 คน (ภาคผนวก ข) ซึ่งเป็นการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้นิทานพื้นบ้าน จำนวน 166 เรื่อง โดยมีขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1.1 นำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการศูนย์หรือหัวหน้าศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดในภาคอีสานใต้ เพื่อขอรายชื่อและที่อยู่ชาวบ้านที่มีความสามารถในการเล่านิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ของแต่ละจังหวัด

1.2 ทำการนัดหมายวัน เวลา สถานที่เพื่อบันทึกข้อมูลนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้

1.3 บันทึกข้อมูลนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ จากการเล่าของชาวบ้านโดยการบันทึกในแถบเสียงและทำการถอดแถบเสียงออกเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์

2. แหล่งทุติยภูมิ (Secondary source) เป็นนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ที่พบในหนังสือ เอกสาร งานวิจัยต่าง ๆ ที่จัดพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษรตามสื่อสิ่งพิมพ์ โดยเก็บนิทานพื้นบ้านที่พบทั้งหมดจากห้องสมุดต่าง ๆ (ภาคผนวก ค) ได้นิทานจำนวน 222 เรื่อง

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ตารางวิเคราะห์ 2 ตาราง ได้แก่ ตารางวิเคราะห์สาระและแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ และตารางวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้กับคุณธรรมที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) (ภาคผนวก ง) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนในการสร้างตารางวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยรวบรวมความรู้เกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ กลุ่มคนในภาคอีสานตอนใต้ จากตำราทางวิชาการ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในคำอธิบายเนื้อหาจริยศึกษา กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 เพื่อนำคุณธรรมที่ปรากฏในหลักสูตรไปเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้กับคุณธรรมที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

3. ผู้วิจัยได้สร้างตารางวิเคราะห์จากการศึกษา ตำราทางวิชาการ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาเป็นขอบเขตการวิเคราะห์ซึ่งประกอบด้วย ขอบเขตการวิเคราะห์สาระและแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ และขอบเขตการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้กับคุณธรรมที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

4. นำตารางทั้ง 2 ตาราง และเกณฑ์การวิเคราะห์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) แล้วนำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไข

5. ศึกษาสำรอง โดยการอ่านนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ จำนวน 30 เรื่อง นำมาวิเคราะห์ลงตาราง แล้วนำผลการวิเคราะห์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงตามเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง (Criterion related validity) ผลปรากฏว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 ท่านมีความเห็นตรงกับผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัย และผู้วิจัยนำนิทานพื้นบ้านที่ได้วิเคราะห์แล้วนั้นมาทำการวิเคราะห์อีกครั้งหนึ่ง

6. นำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและผลการวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ของผู้วิจัยมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเป็นหลักในการวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ต่อไป โดยมีรายละเอียดของเกณฑ์การวิเคราะห์ดังนี้

ก. เกณฑ์ในการวิเคราะห์สาระและแนวคิดในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ครอบคลุมเนื้อหา 4 ด้านดังต่อไปนี้

1. ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี แบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ

1.1) ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ได้แก่

1.1.1 ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด หมายถึงการบูชาเทพยดาอารักษ์ การตัดสายสะดือ (สายแห่) พิธีรับขวัญเด็ก การโกนผมไฟ

1.1.2 ประเพณีเกี่ยวกับการบวช หมายถึงการเตรียมตัวก่อนบวช การขอขมาลาโทษพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ การทำขวัญนาค การแห่ นาค การบวชนาค

1.1.3 ประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน หมายถึงการทาบทามฝ่ายหญิง การกำหนดวันหมั้น การกินดอง การทำพิธีสู่ขวัญ การผูกแขนให้ชายหญิง การสมมา (ขอขมาฝ่ายชาย)

1.1.4 ประเพณีเกี่ยวกับการตาย หมายถึงการอาบน้ำศพ การขอขมาศพ ญาติผู้ใหญ่ นำเงินข้างใส่ปากศพ การสวดมาติกา การฉันบุญผี การเผาศพ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย การเก็บอัฐิใส่ชาตุ การชกบังสกุล

1.2) ประเพณีเกี่ยวกับสถาบันทางสังคม ได้แก่ ประเพณี 12 เดือน (ซิดสิบสองคองสิบสี่) ดังนี้

1.2.1 เดือนอ้ายบุญเข้ากรรม หมายถึง การที่พระสงฆ์เข้ากรรม (ปริวาสกรรม) พระวาสาทำบุญเลี้ยงผีต่าง ๆ

1.2.2 เดือนยี่ทำบุญคูณข้าว หมายถึง การสู่ขวัญข้าวหลังการเก็บข้าวแล้ว

1.2.3 เดือนสามบุญข้าวจีและทำบุญมาฆบูชา หมายถึงการทำบุญข้าวจีและทำบุญมาฆบูชา

1.2.4 เดือนสี่ทำบุญพระเวส หมายถึง กิจกรรมเกี่ยวกับการเทศน์มหาชาติ

1.2.5 เดือนห้าตบุงสงกรานต์หรือการทำบุญสงกรานต์ หมายถึง การสงกรานต์พระพุทธรูป พระสงฆ์ การรดน้ำผู้ใหญ่ การถวายทานในเทศกาลสงกรานต์

1.2.6 เดือนหกทำบุญบั้งไฟและบุญวิสาขบูชา หมายถึง การทำบุญบั้งไฟเพื่อจะขอฝน การทำบุญในวันวิสาขบูชา

1.2.7 เดือนเจ็ดทำบุญช่าชะหรือบุญช่าชะบรรพบุรุษ หมายถึง การเช่นสรวงหลักเมือง หลักบ้าน ปู่ตา ผีเมือง ผีตาแฮก เป็นการทำบุญเพื่อระลึกถึงผู้มีพระคุณ

1.2.8 เดือนแปดทำบุญเข้าพรรษา หมายถึง การทำบุญตักบาตร ฟังธรรมเทศนาในวันเข้าพรรษา และการหล่อเทียนจำนำพรรษา

1.2.9 เดือนเก้าทำบุญข้าวประดับดิน หมายถึง การทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว

1.2.10 เดือนสิบทำบุญข้าวสาก (สลากภัต) หมายถึง การที่ผู้ทำบุญจัดทำสากให้ภิกษุสามเณรจับ ถ้าจับได้ของผู้ใดผู้นั้นจะเข้าไปถวายของแด่พระสงฆ์หรือสามเณรรูปนั้น

1.2.11 เดือนสิบเอ็ดทำบุญออกพรรษา หมายถึง การที่พระสงฆ์แสดงอาบัติทำการปวารณา คือ เปิดโอกาสให้ว่ากล่าวตักเตือนกันได้ และเจ้าอาวาสหรือพระผู้ใหญ่ให้โอวาทเดือนพระสงฆ์ให้ปฏิบัติตัวอย่างผู้ทรงศีล ดอนกลางคืนมีการจุดประทีปโคมไฟ

1.2.12 เดือนสิบสองทำบุญกฐิน หมายถึง การทอดกฐินและการนำเรือมาแข่งขัน (สว่างเชื้อ) เพื่อระลึกถึงอุสุภยานาค

1.3) ประเพณีเบ็ดเตล็ด หมายถึง ประเพณีที่นอกเหนือจากประเพณีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

2. ด้านความความเชื่อ แบ่งเป็น 10 ด้าน คือ

- 2.1) ความเชื่อในเรื่องโชค ลาง ฤกษ์
หมายถึงความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องหมาย ที่ปรากฏให้เห็นเป็นการบอก
เหตุร้ายหรือดีล่วงหน้า
- 2.2) ความเชื่อในเรื่องความฝัน หมายถึง
ความเชื่อเกี่ยวกับความฝันในเรื่องต่าง ๆ ทั้งในทางที่ดีหรือเลว
- 2.3) ความเชื่อเรื่องสิ่งแวดล้อมและปรากฏการณ์
ธรรมชาติ หมายถึงความเชื่อเรื่องสิ่งแวดล้อมและปรากฏการณ์ธรรมชาติที่
เกิดขึ้นว่าจะเกิดสิ่งนั้นสิ่งนี้ตามมา
- 2.4) ความเชื่อเรื่องภูติ ผี ปีศาจ วิญญาณ
เทวดาอารักษ์ พระอินทร์ พระฤาษี หมายถึงความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องภูติ ผี
ปีศาจ วิญญาณ เทวดา อารักษ์ พระอินทร์ พระฤาษีว่ามีจริง
- 2.5) ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ หมายถึง
ความเชื่อเกี่ยวกับการทำนายทายทักว่าจะเกิดสิ่งนั้นสิ่งนี้ขึ้น
- 2.6) ความเชื่อเรื่องคาถาอาคมและเวทมนต์
อิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ หมายถึงความเชื่อเกี่ยวกับคาถาและเวทมนต์ว่าจะบันดาล
ให้เกิดสิ่งนั้นสิ่งนี้ขึ้น
- 2.7) ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง
หมายถึงความเชื่อเกี่ยวกับการนำเอาวัสดุอย่างใดอย่างหนึ่งมายึดถือ โดยเชื่อ
ว่าสามารถป้องกันอันตรายหรือบันดาลให้เกิดความสำเร็จ
- 2.8) ความเชื่อเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด
หมายถึงความเชื่อเกี่ยวกับการตายแล้วสามารถเกิดใหม่ได้
- 2.9) ความเชื่อเรื่องบุพเพสันนิวาส หมายถึง
ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องคู่ครองว่าคู่กันแล้วย่อมไม่แคล้วกัน
- 2.10) ความเชื่ออื่น ๆ หมายถึงความเชื่อที่
นอกเหนือจากความเชื่อที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

3. ค่านิยม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

3.1) ค่านิยมเกี่ยวกับตนเอง หมายถึง การพึ่งพาตนเอง ความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ การประหยัดและออม มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญู ความสุภาพอ่อนโยนและเจียมตัว เป็นคนรักสนุก รักความสะอาดเรียบร้อย ความซื่อสัตย์ การใช้กลอุบาย

3.2) ค่านิยมเกี่ยวกับสังคม หมายถึงการมีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย เคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส ยกย่องผู้มีความรู้และคุณธรรม ยึดมั่นในขนบประเพณี ค่านิยมเกี่ยวกับสตรีคือ ผู้หญิงควรมีคู่ครองเมื่อถึงวัยอันควร ผู้หญิงควรรักษาวนสงวนตัว มีคุณสมบัติกุลสตรี มีมารยาทดี รักและซื่อสัตย์ต่อสามี ค่านิยมเกี่ยวกับผู้ชายคือ นิยมยกย่องผู้ชายที่มีความรู้ มีปัญญา เดียวแหลมเฉลียวฉลาด

3.3) ค่านิยมเกี่ยวกับชาติ หมายถึงค่านิยมความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ นับถือพุทธศาสนา มีความสามัคคี

3.4) ค่านิยมอื่น ๆ หมายถึงค่านิยมที่นอกเหนือจากค่านิยมที่กล่าวมาข้างต้น

4. ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

4.1) การประกอบอาชีพ ได้แก่

4.1.1 การเก็บของป่าและล่าสัตว์

หมายถึงการประกอบอาชีพหาของป่าและล่าสัตว์มาใช้ในการดำรงชีวิตและจำหน่าย

4.1.2 เกษตรกรรม: ปลูกพืช หมายถึงการประกอบอาชีพปลูกพืชต่าง ๆ

4.1.3 เกษตรกรรม: การเลี้ยงสัตว์ หมายถึงการประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ

4.1.4 เกษตรกรรม: การประมง หมายถึงการประกอบอาชีพจับสัตว์น้ำต่าง ๆ

4.1.5 หัตถกรรม หมายถึงการประกอบอาชีพงานฝีมือต่าง ๆ

4.1.6 พาณิชยกรรม หมายถึงการประกอบอาชีพค้าขายสิ่งต่าง ๆ

4.1.7 อาชีพอื่น ๆ หมายถึงการประกอบอาชีพที่นอกเหนือจากอาชีพที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

4.2) การอบรมเลี้ยงดูเด็ก ได้แก่

4.2.1 การให้อิสระเชิงควบคุม หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ใหญ่ให้อิสระแก่เด็ก เริ่มตั้งแต่ให้อิสระในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับตนเองให้เด็กช่วยตนเอง โดยผู้ใหญ่จะควบคุมดูแลอยู่ห่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยของเด็กและเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนและเอะอะ เช่น ให้เด็กเลือกอาหาร เครื่องแต่งตัว รับประทานอาหารเอง อาบน้ำเอง ให้เด็กมีอิสระในการเล่น ผู้ใหญ่ให้เด็กดูแลตนเองและได้ทำอะไรอย่างอิสระเพื่อเป็นการลดภาระของผู้ใหญ่

4.2.2 การควบคุมเชิงละเลย หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ใหญ่จะคอยควบคุมดูแลให้เด็กกินอยู่หลับนอน โดยเด็กอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่ แต่การควบคุมของผู้ใหญ่ไม่เป็นการควบคุมตลอดกระบวนการ ถ้าประพฤติใดที่ห้ามเด็กหรือบอกเด็กแล้วเด็กรั้งเฉย ๆ หรือยังกระทำอยู่ บางครั้งผู้ใหญ่ก็ปล่อยให้เด็กทำต่อไป บางครั้งเข้มงวด การควบคุมของผู้ใหญ่ไม่คงเส้นคงวาชั้นกับอารมณ์ของผู้ใหญ่

4.2.3 การยอมรับแบบไม่แสดงออก หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ใหญ่ให้การยอมรับเด็ก โดยไม่แสดงออกอย่างชัดเจนทางพฤติกรรม เมื่อเด็กยังเล็กจนอายุได้ประมาณ 3 ขวบ ผู้ใหญ่จะแสดงความรักโดยการกอดรัดจุม แต่เมื่อโตขึ้นการสัมผัสทางกายจะลดน้อยลง การแสดงความรักและการยอมรับ จะเปลี่ยนจากการสัมผัสและสัมผัสทางกาย เป็นการแสดงออกทางวาจาและการกระทำ เมื่อเด็กมีพฤติกรรมในทางที่ดีเป็นที่พอใจของผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่มักไม่ให้การชมเชย การเฉยหรือนิ่งของผู้ใหญ่ถือว่าเป็น

การแสดงการยอมรับเด็ก แต่ถ้การกระทำไม่เป็นที่พอใจ ผู้ใหญ่จะดักเตือนดูว่าหรือสั่งสอน

4.2.4 การเป็นแบบอย่าง หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยที่เด็กจะเรียนรู้จากการเลียนแบบพฤติกรรมผู้ใหญ่ ซึ่งมีทั้งพฤติกรรมทางบวก เช่น การแสดงความมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่และพระสงฆ์ การช่วยเหลือกันในหมู่เพื่อนบ้าน ส่วนพฤติกรรมทางลบก็มี เช่น การพูดไม่จริง หลอกกันเห็นเป็นเรื่องสนุก การคำทอทะเลาะวิวาท นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมที่ยังตัดสินใจไม่ได้ว่า ถ้าเด็กเลียนแบบแล้วจะให้คุณหรือโทษอย่างไร เช่น การบนบานศาลกล่าว และการเชื่อถือโชคลาง เป็นต้น

4.2.5 การให้เด็กสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยพาเด็กไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เด็กเกิดการเรียนรู้ตามธรรมชาติ เด็กได้เรียนรู้จากการสัมผัสและสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทั้งเป็นบุคคล สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สภาพแวดล้อมทางจิตวิญญาณและสภาพแวดล้อมทางวัตถุ เป็นต้น เด็กได้สังขประสพการณ์ต่าง ๆ จากการทำกิจวัตรประจำวัน การสังเกตและการเรียนรู้บทบาทของคนในครอบครัว การเรียนรู้ โดยมีส่วนร่วมในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาและการทำมาหากิน การเรียนรู้จากการเล่นจากเพื่อนเล่น และจากการเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ การเรียนรู้ของเด็กเป็นไปตามธรรมชาติ

4.2.6 การใช้พฤติกรรมทางวาจาอย่างมากและแสดงเหตุผลน้อย หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยผู้ใหญ่มักใช้พฤติกรรมทางวาจา ด้วยการบอกการออกคำสั่ง การห้าม การดักเตือน การหลอกการขู่ และดุด่า วิธีการพูดของผู้ใหญ่มีการชี้แจงเหตุผลน้อย

4.2.7 การใช้อำนาจในการอบรมเลี้ยงดู หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยผู้ใหญ่ใช้อำนาจทั้งทางวาจา และท่าทางเมื่อเด็กทำสิ่งใดที่ผู้ใหญ่ไม่พอใจ ผู้ใหญ่จะดุด่าหรือลงโทษเด็กด้วยการตี หรือดราวงวัล การใช้อำนาจของผู้ใหญ่ขึ้นอยู่กับอารมณ์ ถ้าผู้ใหญ่อารมณ์ไม่ดี จะใช้

ย่นางมากและรุนแรงกว่าเวลาอารมณ์ดี เด็กเล็กจะได้รับโทษน้อยและรุนแรงน้อยกว่าเด็กโต

4.2.8 การไม่คงเส้นคงวาในการอบรม

เลี้ยงดูเด็ก หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยผู้ใหญ่แสดงพฤติกรรมทั้งทางวาจา และการกระทำไม่คงเส้นคงวา ขึ้นอยู่กับอารมณ์ของผู้ใหญ่ ถ้าผู้ใหญ่ อารมณ์ดีจะแสดงออกอย่างหนึ่ง แต่ถ้าอารมณ์ไม่ดีก็จะแสดงออกอีกแบบหนึ่ง พ่อแม่อบรมสั่งสอนเด็ก โดยใช้อารมณ์ค่อนข้างมาก ไม่ค่อยสนใจสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเหล่านั้น

4.2.9 การมีผู้ดูแลเลี้ยงดูเด็กหลายคน

หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยพ่อแม่ที่มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูเด็กแล้วยังมีญาติพี่น้องที่อาศัยอยู่ด้วย เช่น ยาย หรือป้า ที่มีส่วนในการอบรมเลี้ยงดู พี่ที่มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูน้อง นอกจากนั้นบางครั้งเพื่อนบ้านก็ให้ความช่วยเหลือในเรื่องนี้ด้วย

4.2.10 พ่อแม่สนองความต้องการของ

เด็กเปลี่ยนแปลงไปตามวัย วุฒิภาวะ และเพศของเด็ก หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่จะแตกต่างกันไปตามตัวแปรดังกล่าว เช่น พ่อแม่จะกอดรัดสัมผัสทางกายอย่างใกล้ชิดกับเด็กเล็ก ๆ เมื่อเด็กอายุมากขึ้น พ่อแม่จะแสดงความรับด้วยการกอดและสัมผัสทางกายน้อยลง แต่เปลี่ยนเป็นการใช้คำพูด และแสดงความสนใจห่วงใยแทน เมื่อเด็กเริ่มโตขึ้นพ่อแม่จะใช้การลงโทษทางกายโดยอาจใช้เหตุผลร่วมด้วย หรือไม่ใช้เหตุผลเลย สำหรับเด็กหญิง พ่อแม่จะสอนให้ระมัดระวังกิจกรรมารยาท ฝึกให้ช่วยเหลืองานบ้าน ในขณะที่เด็กชายจะได้รับการปลุกฝังให้ทำตัวเป็นผู้ที่เข้มแข็ง อดทน และช่วยงานในไร่นา เป็นต้น

ข. เกณฑ์ในการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้กับคุณธรรมที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ครอบคลุมเนื้อหาดังต่อไปนี้

- 1) ความใฝ่รู้ หมายถึงความสนใจที่จะศึกษาธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สิ่งน่ารู้ น่าสนใจต่าง ๆ การแสวงหาความรู้เพิ่มพูนสติปัญญา
- 2) ความขยัน หมายถึงการใช้ความพยายามอย่างสม่ำเสมอในการปฏิบัติหน้าที่การงานด้วยความเข้มแข็ง รับผิดชอบ อดทน และมานะบากบั่นไม่หือถอย
- 3) ความอดทน หมายถึงความทนทานของร่างกายและจิตใจในการทำงานทุกอย่างด้วยความเข้มแข็ง ขยันหมั่นเพียร ใช้สติปัญญาควบคุมตนเองให้อยู่ในอำนาจเหตุผล ไม่หวั่นไหวต่ออารมณ์ หรือถ้อยคำที่ทำให้เจ็บแค้นใจ
- 4) การประหยัด หมายถึงการใช้จ่ายพอควรแก่ฐานะและรู้จักใช้จ่ายด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพของตนเองและครอบครัวอย่างพอดี
- 5) ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึงความประพฤติดีประพฤติชอบทั้งทางกาย วาจา ใจ ไม่คิดทรยศ ไม่คดโกง หลอกลวงผู้อื่น ประพฤติตรงไปตรงมา ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมและกฎหมายของบ้านเมือง
- 6) ความมีระเบียบวินัย หมายถึงการปฏิบัติตามข้อบังคับ คำสั่ง กฎหมาย กฎกติกา ระเบียบ ที่สังคมวางไว้เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติของคน เพราะคนต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่ตั้งแต่หมู่เล็กคือครอบครัว จนถึงหมู่ใหญ่คือประเทศชาติ ถ้าทุกคนที่อยู่ร่วมกันปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่สังคมวางไว้ก็จะนำมาซึ่งความสุข ความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคง ความปลอดภัย
- 7) ความเสียสละ หมายถึงการกระทำที่แสดงถึงไมตรีจิตความมีน้ำใจ โอบอ้อมอารีต่อผู้อื่น เช่น ให้ทรัพย์สิน สิ่งของ อาหาร น้ำใจ ตลอดจนแรงงาน ช่วยเหลือเจือจานแก่บุคคลที่ควรให้ เพื่อให้เขาได้รับความสะดวกมีความพอใจ

8) ความเมตตา กรุณา หมายถึง ความคิดปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข เมื่อตนมีความสุขสำราญแล้วก็อยากให้ผู้อื่นมีบ้าง และมีความคิดปรารถนาจะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ เมื่อเห็นผู้ใดมีความทุกข์ก็รู้สึกสงสารเห็นใจ อยากช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์นั้น

9) ความกตัญญู กตเวทิตะ หมายถึง การระลึกถึง การตอบแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณในสิ่งที่มีประโยชน์ โดยอยู่ในขอบเขตของศีลธรรม

10) การตรงต่อเวลา หมายถึง การทำงานหรือกิจกรรมใด ๆ ให้ตรงกับเวลาหรือให้สำเร็จตามเวลาที่กำหนดไว้

11) ความสามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียงปรองดองกันในการปฏิบัติตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบต่อกันและสังคมไม่เห็นแก่ตัว มีน้ำใจเป็นธรรม

12) ความยุติธรรม หมายถึง การตัดสินปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยการพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ยุติธรรมปราศจากความลำเอียงมีเหตุผล

13) ความเป็นผู้มีวินัยธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี หมายถึง การปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม อันได้แก่ การทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ผ้าอาบน้ำฝน วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันสงกรานต์ วันสารท วันลอยกระทง การบวชนาค

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. นำข้อมูลนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ที่ได้จากการรวบรวมจากแหล่งข้อมูลทั้ง 2 แหล่ง มาวิเคราะห์และกรองเลือกเรื่องที่ซ้ำกันออก โดยดูเนื้อหาสาระของเรื่อง แล้วจึงสรุปเป็นจำนวนเรื่องทั้งหมด

2. ทำการวิเคราะห์สาระและแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ดังนี้

ผู้วิจัยอ่านนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้แต่ละเรื่องอย่างละเอียดโดยอ่านเรื่องละ 2 ครั้ง คือ

การอ่านครั้งที่ 1 เป็นการอ่านเพื่อสำรวจเนื้อเรื่องโดยทั่วไปของนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ โดยอ่านเนื้อเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบทีละเรื่อง

การอ่านครั้งที่ 2 เป็นการอ่านเนื้อหาของนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้เพื่อจำแนกประเภทของสาระ โดยเมื่ออ่านเนื้อหาของนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้แต่ละเรื่องพบข้อความในประโยคใดที่มีใจความเกี่ยวกับ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ จะบันทึกประเภทสาระละ 1 รอยคะแนน แล้วจำแนกว่าเป็นเรื่องที่มีสาระในประเภทนั้น ๆ เมื่ออ่านนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้แต่ละเรื่องแล้ว สามารถวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจากเรื่องนั้นได้เลย โดยจับประเด็นแนวคิดหลักซึ่งเป็นแก่นของเรื่องนั้น ๆ เพียงเรื่องละแนวคิดเดียว แล้วบันทึกลงในตารางการวิเคราะห์แล้วนำแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมที่ได้มาจำแนกตามประเภทคุณธรรมจากสภาพคุณงามความดีที่เป็นหลักหรือแนวทางให้ยึดถือปฏิบัติในสังคมอีสาน โดยใช้คุณธรรมในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรประถมศึกษา 2521 เป็นขอบเขตในการจำแนกประเภทคุณธรรมในครั้งนี้ ได้แก่ ความใฝ่รู้ ความขยัน ความอดทน การประหยัด ความซื่อสัตย์ สุจริต ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวทีกการตรงเวลา ความสามัคคี ความยุติธรรม ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและ

ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี การไม่ประทุษร้ายต่อชีวิต และร่างกาย
 ของบุคคลและสัตว์ การไม่โลภและไม่ขโมย การไม่ละเมิดของรักของผู้อื่น
 การรู้จักความพอดี การมีสัจจะและความจริงใจ การไม่หลงและเสเพลสิ่งเสเพลติด
 ให้โทษ ความเป็นผู้มีสติรู้จักยับยั้งชั่งใจ รู้สึกลึกซึ้งขบขันดี ความเป็นผู้มีเหตุผล
 ความละเอียดและความเกรงกลัวต่อการทำชั่ว ความกล้าหาญ และความเชื่อมั่น
 ในตนเอง การทำใจให้สงบ มีสมาธิ และอารมณ์แจ่มใส ความไม่เห็นแก่ตัว
 ความประณีตละเอียดถี่ถ้วน ความรับผิดชอบ การยอมรับการเปลี่ยนแปลง
 มารยาทและนิสัยส่วนบุคคลในการกิน นอน ขับถ่าย แต่งกาย และสังคม
 ระหว่างเพศ มารยาทในการแสดงความเคารพ การขอร้อง การแสดงความ
 ความขอบคุณ การขอความช่วยเหลือ การปฏิเสธ การแสดงความไม่เห็นด้วย
 การแสดงความยินดี การแสดงความเสียใจ การเล่น การพักผ่อนหย่อนใจ
 ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การให้เกียรติผู้อื่น ความรัก
 ความผูกพันของมนุษย์ การเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ การอบรมเลี้ยงดูที่ดี
 ทำให้เป็นคนดี การให้อภัยผู้อื่น เป็นหลักในการจำแนก

3. ทำการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับ
 คุณธรรมในนิทานพื้นบ้านอีสานตอนใต้กับคุณธรรมที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา
 พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) มีขั้นตอนในการวิเคราะห์
 คือ นำแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ แต่ละเรื่อง
 มาวิเคราะห์หาความสอดคล้องกับคุณธรรมที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา
 พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) เมื่อนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน
 ตอนใต้เรื่องใด มีแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมที่ตรงกับคุณธรรมที่ปรากฏในหลักสูตร
 จะบันทึก 1 รอยตะแค้น ในตารางวิเคราะห์นั้นตามเกณฑ์ที่กำหนด และผู้วิจัย
 ถือว่านิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้เรื่องหนึ่ง ๆ มีความสอดคล้องกับคุณธรรม
 ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
 เพียงคุณธรรมเดียว

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านทั้ง 2 ตาราง มาวิเคราะห์ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากตารางวิเคราะห์สาระและแนวคิด เกี่ยวกับคุณธรรมในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง พร้อมทั้งสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้กับคุณธรรมที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง พร้อมทั้งสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย